

METATEXTUALITÉ DANS LE DISCOURS DU CINÉMA

La recherche se concentre sur le phénomène de la métatextualité, ainsi que ses manifestations dans le discours cinématographique en tant que le système sémiotique, qui est interprété comme une capacité de discours cinématographique (le produit cinématographique) pour expliquer et commenter le processus de sa propre création (le film dans notre cas). Parallèlement, l'illusion de la réalité d'un film est en ruine. La recherche vise à établir les épisodes de la métatextualité du discours cinématographique d'un caractère hétérogène (textuel, visuel, interactif, basé sur l'intrigue et intertextuel) contenant les indications pour le fait que ce discours du cinéma se présente non seulement comme un résultat (le produit cinématographique), mais aussi comme un processus d'activité créative.

Key mots: *la metatextualité, le metatext, le discours cinématographique, l'opération métatextuelle, le produit cinématographique, le niveau textuel, le niveau visuel, le niveau interactif, le niveau basé sur l'intrigue, niveau intertextuel.*

УДК 811.512.161

*Логвиненко І. А., вквл.
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди*

НАЦІОНАЛЬНА КАРТИНА СВІТУ КРИЗЬ ПРИЗМУ ТУРЕЦЬКОЇ АНТРОПОНІМІКИ

У статті досліджено деякі особливості національної картини світу турецького народу на основі семантичного аналізу сучасних турецьких антропонімів. Антропоніми розглядаються автором як знаки на межі мови і культури. Створено класифікацію турецьких антропонімів за їх прямим семантичним значенням.

Ключові слова: *національна картина світу, антропоніми, мова, культура.*

В останні десятиліття лінгвісти активно користуються терміном “картина світу”. У сучасних філологічних дослідженнях, що стосуються означеного питання, виділяється досить велика кількість різноманітних картин світу: “мовна картина світу”, “релігійна картина світу”, “національна картина світу”, “філософська картина світу”, “інформаційна картина світу”, “фізична картина світу”, “художня (поетична) картина світу”, “наукова картина світу”, “наївна картина світу” (термін Ю. Д. Апресяна), “філософська картина світу”, “концептуальна (або понятєва) картина світу” тощо.

У сучасній лінгвістиці під картиною світу розуміється “вихідний глобальний образ світу, що лежить в основі світобачення людини, репрезентує сутнісні властивості світу в розумінні її носіїв, що є результатом всієї духовної діяльності людини” [8, с. 20].

Характерна риса картини світу – її суб’єктивність. Картина світу, що складається у свідомості індивіда і навіть цілого суспільства, – це не дзеркальне відображення світу, а його переосмислення, образ, певна система, вторинна щодо реального світу.

Картина світу об'єктивується в предметах духовної і матеріальної культури, а також у мові. Формуючись і розвиваючись у певних культурно-історичних умовах, мова вбирає в себе певні національно-специфічні настанови і погляди на світ. Широко відомі слова видатного німецького лінгвіста В. фон Гумбольдта про те, що різні мови – це не різні позначення того самого предмета, а різні бачення його.

У зв'язку з цим ми можемо говорити про національну або національно-мовну картину світу. І. О. Голубовська дає таке визначення: “Національно-мовна картина світу є виражене етносом засобами певної мови світовідчуття і світорозуміння, вербалізована інтерпретація мовним соціумом навколишнього світу і себе самого у цьому світі” [4, с. 36]. Водночас учений зазначає, що національно-мовна картина світу складається з універсальної та національно-специфічної частин, остання з яких детермінується фрагментом реального світу, який впливає на колективну свідомість етносу, та особливостями самої етнічної колективної свідомості. До реального світу ми відносимо природні умови, ландшафт, клімат, світ рослин і тварин. Як зазначає Г. Гачев, “Перше, очевидне, що визначає обличчя народу, – це Природа, серед якої він виростає і здійснює свою історію” [3, с. 15]. Чималу роль у становленні світогляду відіграє трудова діяльність етносу і його історичний розвиток, на що вказує О. П. Каналаш [5, с. 63]. Серед чинників, що впливають на формування особливостей етнічної колективної свідомості, важливе місце посідає міфологія.

Антропоніми мають подвійну природу. З одного боку, це – слова, тобто мовні знаки, що мають певні формальні й змістові характеристики. З іншого боку, особисті імена є продуктом культури, результатом світоглядної діяльності етносу, виступаючи, таким чином, універсальними хранителями культурної інформації. **Актуальність** нашої роботи полягає в дослідженні турецьких антропонімів у єдності цих двох аспектів.

Неможливо в одній статті охопити всю світоглядну систему народу, тому **метою нашої роботи** є виділити семантичні групи турецьких антропонімів за їх прямим значенням і, спираючись на це, виявити певні особливості національного світосприймання турецького народу.

Увесь пласт турецьких антропонімів (а їх у довідниках зафіксовано близько 4 тисяч) за походженням можна розділити на 3 групи: 1) особисті імена тюркського походження; 2) імена арабського і перського походження, запозичені тюрками у період ісламізації та близького контакту з означеними культурами; 3) імена європейського й іншого походження. Проф. Т. Гюленсой виділяє в останній групі імена китайського, індусько-тибетського, англійського (Can (від Джон), Cansin (від Джонсон)), французького (Sibel), давньогрецького (Hektor), монгольського (Batur, Vagatur, Cengiz, Batu, Mergen, Sebe, Tarkan, Noyan, Olcaу й ін.) походження [10, с. 4]. Однак ця група імен настільки мала, що ми не будемо враховувати її в нашому дослідженні.

Система власне тюркських антропонімів сформувалася за часів давніх тюрків, способом життя яких було кочівництво, а способом мислення – міфологічний світогляд. Про значення імені й важливість вкладеної в нього інформації говорять і традиції називання дитини, згадки про які містяться в стародавніх писемних пам'ятках. Наприклад, це традиція давати одне ім'я при народженні, а друге – справжнє – коли дитина “зможе натягнути лук і випустити стрілу” в тюрків Якутії. Алтайські та

енісейські тюрки у певний історичний період узагалі не мали особистих імен, а використовували для імені назву племені. І тільки воїни, котрі виявили великі здібності або отримали поранення на війні, отримували право мати власне ім'я. Тобто ім'я слугувало ознакою переваги, відзнаки. Турецький дослідник Бюлент Гюль зазначає, що тюрки для імен дітей використовували назви предметів, звірів, рослин, яких вони поважали, а також гір, річок, озер, які вони вважали священними. Окремо він згадує традицію називання дитини за першим предметом або твариною, яких мати бачила під час або після пологів. Учений зазначає, що така традиція властива для тюркської та монгольської культур [9, с. 185-187]. Ім'я не давалося людині один раз і на все життя. Воно могло змінюватися залежно від життєвих обставин, дорослішання, старіння або вчинення будь-якого видатного вчинку.

В архаїчному світі слово, будучи невіддільним від речі, широко використовувалося в різних містичних ритуалах. Вважалося, що знання імені людини давало владу над нею, що ім'я може "заміщати" людину. Тому в деяких випадках імена приховувалися від поганих людей і злих духів. У зв'язку з цим викликає інтерес традиція "захисних" (термін Айдія Ерола) або "обманих" (термін Г. Ф. Благової) імен, які були покликані захищати від злих духів, вводити в оману сили, що можуть зашкодити дитині. Це такі імена, як: *Adsız* (без імені), *Hiçkimse* (ніхто), *Tanrıberdi* (Бог дав), *Hudayberdi* (Бог дав), *Kılıç* (меч), *Akkılıç* (білий меч), *Almaz* (*almaz*) (не забере), *Satılmış* (проданий), *Tuzak* (пастка), *Yaşar* (житиме), *Dursun* (нехай зупиниться), *Döndü* (повернувся).

До захисних або обманих імен також належать імена з негативною семантикою: *Vok* (лайно), *İt* (собака), *Şeytankulu* (раб шайтана) й ін. Вважалося, що дитину з таким ім'ям злий дух не схоче чіпати.

Для тюркських антропонімів характерне апелятивне походження і прозора семантика. Як зазначає Г. Ф. Благова, на відміну від давньогерманських антропонімів, де переважає романтична семантика, для тюркських особистих імен характерна предметно-побутова спрямованість значення [1, с. 182].

Ми виділили такі групи особистих імен за прямим семантичним значенням їх компонентів:

1. Імена, що пов'язані з природою:

- **назви тварин:** хижі тварини і птахи: (*Aslan* (лев), *Kaplan* (тигр), *Boğa* (бик), *Akbars* (білий барс), *Kartal* (орел), *Şahin* (сокіл), *Atmaca* (яструб)); травоїдні тварини і птахи: (*Sülün* (фазан), *Kumru* (голуб), *Suna* (зеленоголова качка), *Keklik* (куріпка), *Turna* (журавель), *Norozbay / Ogozbay* (пан півень); *Ahu* (газель), *Ceylan* (газель), *Maral* (марал), *Sergen* (сарна) й ін.

Як можна побачити, назви сильних, хижих тварин і птахів входять до складу чоловічих імен, а назви красивих, граційних, покірних тварин трапляються здебільшого в жіночих іменах. Такі імена в тюрків не були випадковими. Вони вважали, що носії подібних імен будуть мати властивості цих тварин. Часто дитину називали на честь тотемної тварини племені чи роду. Вовк був тотемною твариною в багатьох тюркських народів. Голова вовка прикрашала знамена гунів, туркутів, половців, золотоординських ханів. А під час атаки тюркські воїни імітували вовчий вий, щоб викликати жах у ворога. Тому виникнення таких тюркських імен, як *Kurt* (вовк), *Baykurt*

(пан + вовк), Kurtalp (вовк + хоробрий), Kurter (вовк + воїн), Asena (вовчиця, що є праматір'ю тюрків), не випадкові. У давнину поширеним було ім'я Arslan/Aslan (лев) та похідні від нього: Eraslan (воїн + лев), Alparslan (богатири + лев), Arslanbay (лев + пан), особливо часто вони трапляються серед імен правителів, адже лев завжди був символом влади, сміливості, завойовництва, це – тварина-переможець. Барс (bars, pars) також був тотемною твариною, вважався священним. Тому поширеними були такі імена, як Bars, Aybars (місяць + барс), Taubars (молодий барс), Barsbay (пан-барс).

Серед турецьких антропонімів чимало таких, що позначають домашніх тварин, як-от кінь (at), бик (boğa), баран (koç). Кінь вважався символом успіху та панування тюрків. Також кінь – це незамінний супутник героя. До того ж, любов до цієї тварини пов'язана з кочовим минулим тюрків. Звідси імена Atılhan (хан на коні), Atılbay (пан на коні), Ethem (вороний кінь), Alpat (сміливий кінь), Aktau (білий жеребець). Деякі турецькі дослідники висувують гіпотезу, що слова ad (ім'я) та at (кінь) походять від одного кореня. Бо, отримуючи на спеціальній церемонії ім'я за здійснення подвигу, юнак отримував і коня. У дестанах поряд з іменем героя згадується і його кінь: Koptatlı Kazan (Казан на буланому коні), Ak atlı Ay Bahadır (Айбахадур на білому коні) [11, с. 10].

- **назви рослин:** Buğday (пшениця), Agra (ячмінь), Çavdar (жито), Çınar (платан), Gül (троянда), Menekşe (фіалка), Orkide (орхідея), Manolya (магнолія), Yasemin (жасмин), Fulya (нарцис), Vaşak (колосок), Fidan (молоде дерево), Filiz (пагін, паросток), Funda (верес) і др. Здебільшого це жіночі імена, що символізують ніжність, тендітність, молодість та красу дівчат.

- **назви явищ природи:** Yağmur (дощ) і похідні від нього: Yağan, Yağış (опади), Bora (буря, ураган), Tufan (потоп), Yıldırım (блискавка), Nesim (легкий, приємний вітерець) тощо. Назви руйнівних і небезпечних стихій – це чоловічі імена.

- **назви природних речей, що нас оточують:** Doğa (природа), Dağ (пагорб), Bulut (хмара), Yaprak (лист), Bûrkan (вулкан), Kaşa (скеля) та ін.

Стародавні тюрки, як і інші народи на ранньому етапі розвитку, не відокремлювали себе від природи, що їх оточувала. Людина була такою ж частиною навколишнього середовища, як і тварини, рослини, гори, річки, озера, й існувала нарівні з ними. Зважаючи на це, імена власні і загальні не мали чіткого протиставлення. Кожне явище і предмет, а відповідно і його найменування, були унікальними та єдиними. Не випадково практично в кожній річці, каменя, дерева в ареалі проживання тюркського племені був свій дух. Тюрки також поклонялися горам. Насамперед через те, що гори через їх висоту є найближчим місцем до Бога неба. Також вірили, що гора – це місце, де збираються душі предків. Култ гір відтворився у таких іменах, як Akdağ (біла гора), Dağaşan (той, хто долає гору) Dağhan (господар гори), Dağlı (горець), Doga (вершина гори), Akdogu (біла вершина).

- **сторони світу:** Doğu (схід), Batı (захід), Kuzey (північ), Güney (південь).

- **небесні тіла, космос:** Uzay (простір, космос), Merih (Марс), Nahit (зірка Венери), Süreyya (сузір'я Плеяди), Güneş (сонце), Hilâl/Kamer (півмісяць), Ay (місяць). Згідно з повір'ями тюрків, зірки, сонце, місяць – це творіння Бога Тенгри, і вони є священними. Алтайські тюрки-шаманісти вірили, що Місяць – це батько, а Сонце – це мати. У зв'язку з тим, що Місяць і Сонце були покровителями героїв, а також

символами чистоти, світла, краси, давалися такі імена, як Akay (білий Місяць), Aybars (місячний барс), Aybegüm (місячна пані), Akgün (біле Сонце), Günay (Сонце + Місяць) тощо.

2. Імена, що походять від топонімів:

- *назви річок, морів, озер*: Meriç (р. Мариця), Nil (Ніл), Tuna (Дунай), Seyhan (р. Джейхан), Yenisey (Єнісей), Dicle (р. Тигр), Fırat (р. Євфрат), Baykal (Байкал), Ege (Егейське море) та ін. Загалом ці топоніми позначають об'єкти, що знаходяться на території Туреччини чи пов'язані з історією тюрків. Особливе становище займає річка Дунай, від назви якої афіксальним способом чи способом складання основ сформовані численні антропоніми: Tuna, Tunca, Tuncam, Tunacan, Tunadan, Tunam, Aktuna, Altuna тощо.

- *назви гір*: Toros (Тавр), Altay (Алтай), Pamir (Памір), Ural (Урал) та ін.

3. Імена, які походять від назв племен і народностей:

Tatar (татарин), Kırçak (кипчак), Kazak (казак), Kırgız (киргиз), Türkmen (туркмен), Uygur (уйгур), Moğol (монгол), Arap (араб), Çerkez (черкес), Gürcü (грузин), Masar (угорець) та ін.

4. Імена від позначень субстанцій, корисних копалин:

У цій групі найбільш поширеними є імена, пов'язані з *водою*: Obuz (джерело), İrmak (річка), Sel (потік), Sazak (джерельце), Selcan (потік+душа), Baysu (пан+вода), Aksu (біла, чиста вода), Deniz (море) та ін. Як зазначає дослідник турецької міфології Бахаєдін Огел, у давніх тюрків поняття “земля” і “вода” були нероздільними й священними та дорівнювали поняттю “Батьківщина”, що не спостерігається в жодних інших світових культурах, де поняттю “Батьківщина” більшою мірою відповідає поняття “територія”. Тюрки уособили це поняття в особі божества Йер-Су (Yer-Su). Верховний Бог Тенгі ставив над тюрками правителів-каганів, щоб “тюркські земля і вода не залишилися без господаря” [12, с. 315]. Тобто ми бачимо, що водні ресурси мали велике значення не тільки у віруваннях, але і в розумінні державності в тюрків. Крім того, що вода є символом життя, чистоти, вона вважалася святою. Згідно з тюркською міфологією алтайців, вода – це перше, що з'явилося на землі. Такі річки, як Волга і Селенга, були культовими, до них ставилися з великою повагою, на їх берегах відбувалися жертвоприношення, воїни складали присягу (для пор.; тур. “складати присягу, кляту” – “ant içmek” (букв. “пити кляту”). Багато джерел вважалися священними, у кожного був свій дух. Жінка, яка бажала мати дитину, повинна була посидіти під деревом поруч із джерелом.

- *метали* (в основному, їх назви входять до складу двохосновних слів): Timur (залізо), Demiralp (залізо + багатир), Tunç (бронза), Altın (золото), Altınçer (золотий воїн), Altınöz (золота сутність) та ін. Велике значення в турецькій культурі мало залізо. Адже в житті тюрків, що протягом історії прославилися як нація завойовників, воїнів, воно відіграло дуже важливу роль, а тому вони його поважали та шанували. У давні часи кування заліза навіть вважали релігійним та національним святом. Шанування заліза можна побачити і в дестанах. Наприклад, у дестані “Манас” воїни, перед тим як піти на битву, заходили до кузні. Серед турецьких антропонімів можна знайти величезну кількість з елементом на позначення заліза: Demir (залізо), Demircan (залізо + душа), Timur (залізо), Timurkan (залізо + кров; міцна, здорова кров), Taıtimur

(жеребець + залізо) та багато інших. Такі імена давались як побажання міцності, твердості характеру, здоров'я. З тією ж метою давались імена, що позначали інші тверді субстанції, метали, як-от бронза, сталь, каміння: Ertunç (воїн + бронза), Ertaş (воїн + камінь), Dinçtaş (сильний + камінь), Kaşa (скеля), Demirkaya (залізна скеля), Çelik (сталь), Polat (сталь).

- **дорогоцінне каміння:** Elmas (алмаз), İnci (перлина) та ін.

- **вогонь:** Alev (полум'я), Yalın (полум'я), Utkan (вогняна кров), Yalaz (язички вогню) та ін. Казахський дослідник А. А. Нуржанов пише: “Култ вогню у тюрків, як і у монголів, був пов'язаний із вірою в його могутню очисну силу від зла, даровану Тенгри. Збереглися відомості візантійського посла Земарха (568 р.), який, перш ніж був допущений до хана, пройшов обряд очищення вогнем” [7]. У хакаських і алтайських тюрків дух вогню мав антропоморфний вигляд в образі “вогненної матері”, яка давала світло і тепло людям, охороняла будинок і сім'ю від злих духів.

5. Імена-абстрактні поняття:

До цієї групи здебільшого належать імена-побажання.

- **почуття:** Özlem (туга), Sevinç (радість), Sevgi (любов), Duugu (почуття) та ін.

- **позитивні чи негативні риси характеру людини:** Fahir (цінний, шановний), Eldem (приємний, милий), Hasan (краса, добро), Emin (людина, якій можна довіряти), Erdem (достойнство), Ergin (зрілий, досвідчений) та ін.

- **життєві блага:** Murat (щастя), Ferhan (радість), Servet (багатство), Ferhat (спокій) та ін.

- **філософські поняття:** Vaki (нескінченний), Engin (безкрайї), Dünya (світ), El-gün (весь світ, суспільство), Fikret (мислення, міркування) та ін.

6. Імена, що позначають час:

В основному, такі імена несуть значення періоду доби чи значення майбутності: Ertün (сутінки), Şafak (світанок), Ferda (завтра, майбутнє), Erte (наступний день), Tanal (яскраво-червона зоря). Часто ці імена дають дитині, щоб позначити час її народження: Gündoğan (сонце встає), Tangöt (букв. “ти побачиш світанок”, Tandoğan (той, хто народився на світанку).

7. Імена, що пов'язані з військовою діяльністю:

До цієї групи належать чоловічі імена, такі як: Namı (захисник), Pağar (напад), Fethi (переможний), Fevzi (визволення), Gazi (ветеран), Fatih (завойовник), Savaş (війна), Barış (мир), Bayraktar (прапороносець), Pala (палаш), Kılıç (меч), Okay (стріла + місяць), Oktunç (стріла + бронза), Okayer (стріла + місяць).

8. Імена, пов'язані з веденням господарства, побутом:

Імена цієї групи становлять дуже малу частку від кількості всіх турецьких антропонімів. Швидше за все це пов'язано з тим, що тюркські народи тривалий час були кочівниками і не дуже багато уваги приділяли сільському господарству та влаштуванню побуту. Це такі імена, як Eken (той, хто сіє зерно), Ekiner (той, хто займається сільським господарством), Egez (бур'ян, що росте на пшеничному полі), Evin (зеренце пшениці), Vaşak (колос), İğdemir (стамеска). Про заняття тюркських племен скотарством свідчать складні імена з частиною tay (жеребець): Taysan, Taykut, Taybars.

9. Імена з колоративним компонентом:

Серед кольорів, що входять до складу турецьких антропонімів, трапляються білий (ak), чорний (kara), червоний (al), блакитний (gök, mavi), жовтий (sarı), золотий (altın), світло-коричневий (ala). Окрім прямого, кольори мали широкий спектр переносних значень. Наприклад, білий колір (ak) у тюрків символізував чистоту, шляхетне походження, велич, святість, старість (мудрість). У міфології алтайських тюрків Ак Ата (букв. білий батько), подібно до Адама, був прабатьком людства. Чорний колір (kara) в тюрків мав низку протилежних значень. На прикладі фразеологічних одиниць можна простежити негативну семантику, що народ вкладав у цей колір: kara günler (чорні дні), kara baуam (жалобний день), kara haber (погана звістка). Проте, крім негативної семантики, метафоричні значення кара в тюрській антропоніміці включають в себе семи ‘великий, головний, могутній, сильний, грізний, страшний’: Karahan. Червоний колір уважався кольором правителів і кольором, що приносить удачу. Для його позначення в тюрків існувало два слова al і kızıl. У тюрській ономастиці більш поширена лексема al. Матеріальними відповідниками червоного вважалися вогонь та дах. У давніх тюрків існував культ бога вогню. Червоний колір також є символом сонця – небесного вогню, джерела сили й енергії. Слово зі значенням небо “gök” виступає в тюрських мовах детермінативом синього (блакитного) кольору, але його семантика включає також значення “зелений”. Давні тюрки поклонялися богів Неба (Gök Tanrı), внаслідок чого блакитний колір набув значення “великий”, “піднесений”. Більш детально ці імена розглянуті нами у статті “Семантика сучасних турецьких антропонімів з компонентом кольору” [6].

Як бачимо, антропонімічна система турецького народу прямо пов’язана з релігійними віруваннями, тотемічними та анімістичними уявленнями, культом предків, уособленням природних явищ, які стали частиною духовної культури і традиційного світогляду турецького народу. Сучасна система особових імен містить багато давньотурецьких одиниць. Але слід зазначити, що смислове навантаження таких імен змінилося. Якщо в давні часи ім’я людини могло змінюватися упродовж її життя, відображаючи зміни в її віці, соціальному статусі, подіях життя тощо, виступаючи здебільшого прізвиськом, то сьогодні в Туреччині батьки обирають ім’я дитині більше з погляду на його благозвучність, позитивну семантику, родинні традиції найменування. І якщо у давні часи на передній план виходило міфологічне значення апелятива, то сьогодні більш значущим є його метафоричне або навіть емоційне навантаження. Наприклад, семантика поширених сьогодні імен із “природним” компонентом, таких як Yaprak (лист), Deniz (море), Damla (крапля), Yağmur (дощ), Yasemin (жасмин), несе більше емоційний компонент, ніж поняттєвий. Тобто тут береться до уваги краса фонетичного звучання імені й краса позначуваного предмета чи явища. Тоді як у старих тюрецьких іменах на передній план виступає метафоричне значення слова: Кауа – скеля (суворий і міцний), Kaplan – тигр (хижий і сильний), Arslan – лев (сміливий і сильний), İtaу – країна+жеребець (дитя країни). Як зазначає Г. Р. Галліуліна, “такі слова сьогодні не відображають тотемістичних поглядів, вони за своїми лінгвістичними функціями є символами і в них зашифрований культурний код нації, національна пам’ять тюрецького народу” [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Благова Г. Ф.* К характеристике типов раннетюркских антропонимов / Г. Ф. Благова // Вопросы языкознания. – 1998. – № 4. – С. 180-191. 2. *Галлиуллина Г. Р.* Тюркские традиции в антропонимическом пространстве современных тюркских народов / Г. Р. Галлиуллина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://e-history.kz/media/upload/1466/2014/04/03/347eb37b53b1bbc41b6e0ea71dc444b8.pdf> 3. *Гачев Г. Д.* Национальные образы мира. Лекции / Г. Д. Гачев. – СПб. : 1994. – 205 с. 4. *Голубовская И. А.* Этнические особенности языка картин мира: [Монография] / И. А. Голубовская. – К.: Изд.-полигр. центр “Киевский университет”, 2002. – 293 с. 5. *Каналаш О. П.* Языковая и национальная картины мира как компонент лингвистического исследования / О. П. Каналаш // *Lingua Mobilis*. – 2011. – № 1 (27). – С. 60-63. 6. *Логвиненко І. А.* Семантика сучасних турецьких антропонімів з компонентом кольору / І. А. Логвиненко // Сучасні тенденції сходознавства: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Харків: ХНПУ, 2011. – с. 109-113. 7. *Нуржанов А. А.* Тенгрианство как культ, духовные символы тюркоязычных народов в эпоху средневековья / А. А. Нуржанов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://articlekz.com/article/10816>. 8. *Постовалова В. И.* Картина мира в жизнедеятельности человека / Постовалова В. И. // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / под ред. Б. И. Серебrenникова. – М.: Наука. – 1988. – С. 8-69. 9. *Gül B. Hayvan Adları ile Kurulan Türk ve Moğol Kişi Adları / B. Gül.* // *Türkbilg*. – 2006. – № 12. – С. 185-191. 10. *Gülensoy T. Türk Kişi Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi / T. Gülensoy* // *Türk Dili*. – 1999. – № 565. – S. 3-8. 11. *Kaya H. Çocuk İsimleri Ansiklopedisi / H. Kaya.* – İstanbul: Gonca Yayınevi. – 2005. – 472 s. 12. *Ögel B. Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar) / B. Ögel.* – Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. – 2002. – Cilt 2. – 610 s.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2017 р.

*Логвиненко І. А., препод.
Харьковский национальный педагогический университет
имени Г. С. Сковороды*

НАЦИОНАЛЬНАЯ КАРТИНА МИРА СКВОЗЬ ПРИЗМУ ТУРЕЦКОЙ АНТРОПОНИМИКИ

В статье исследованы некоторые особенности национальной картины мира турецкого народа на базе семантического анализа современных турецких антропонимов. Антропонимы рассматриваются автором как знаки на стыке языка и культуры. Создана классификация турецких антропонимов по их прямому семантическому значению.

Ключевые слова: национальная картина мира, антропонимы, язык, культура.

*Logvynenko I. A., lecturer
H. S. Skovoroda National Pedagogical University of Kharkiv*

NATIONAL PICTURE OF THE WORLD THROUGH THE PRISM OF THE TURKISH ANTHROPNYMS

In the article some features of the national picture of the world of the Turkish people are analyzed on the basis of semantic analysis of the modern Turkish anthroponyms. Anthroponyms are considered as signs on the border of language and culture. There has been created a classification of the Turkish anthroponyms based on their direct semantic meaning.

Key words: national picture of the world, anthroponyms, language, culture.

**МАКРОСТРУКТУРА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО
СЛОВНИКА ЗА РЕДАКЦІЮ А. КРИМСЬКОГО ТА С. ЄФРЕМОВА**

У статті описано макроструктури перекладних російсько-українських словників 20-х рр. ХХ ст. Проаналізовано типові та інноваційні елементи макроструктур, характерних для тогочасних лексикографічних праць. Описано і детально проаналізовано макроструктуру академічного російсько-українського словника, яка порівняно з макроструктурами інших перекладних словників мала багато нових елементів.

Ключові слова: українська мова, академічний словник, перекладний словник, макроструктура перекладного словника.

Дослідники української лексикографії одноголосно вважають період українізації 20-х рр. ХХ ст. важливим і плідним часом для розвитку українського словникарства. Однак і в роки, які йому передували, з'явилася низка цінних лексикографічних праць. Зокрема, у 1918 р. за бібліографією Т. Кульчицької було надруковано 43 словники, а загалом у період з 1918 до 1933 р. вийшло друком 237 лексикографічних праць. Частина тогочасних словників детально досліджена, однак деякі з них, зокрема російсько-український академічний словник за ред. А. Кримського та С. Єфремова (далі АРУС) потребує вивчення у багатьох аспектах. Важливим питанням є вивчення побудови макроструктури цього словника в контексті загальної рівня тогочасної лексикографічної практики перекладних словників.

Українська лексикографія репрезентована іменами З. Кузелі, П. Горецького, А. Москаленка, С. Головащука, Л. Паламарчука, О. Тараненка, В. Дубічинського, О. Кровицької, ґрунтовні дослідження яких репрезентують аналіз багатьох питань лексикографічної теорії та практики. Аналізу окремих аспектів українського словникарства присвячені праці Ю. Прадіда, І. Скиби, Н. Гордієнко, Н. Зубець, А. Мамалиги. Зважаючи на заборону використання АРУС із 1933 р. до останніх років існування СРСР, повноцінні дослідження саме цього словника стали можливими лише після здобуття Україною незалежності.

Беручи до уваги кількість матеріалу, представленого в цьому словнику, та його загальну цінність для української лексикографії, вважаємо за необхідне всебічно дослідити цей словник. Один із аспектів АРУС, який маємо на меті дослідити у цій розвідці, – макроструктура словника. Отже, **завдання** нашої статті – описати макроструктуру АРУС, порівняти її з макроструктурами інших перекладних російсько-українських словників, з'ясувати, які нові елементи лексикографування були введені в АРУС.

Основним **методом** нашого дослідження є описовий з елементами порівняльного аналізу словників різних авторів, що дозволило виявити специфіку кожного з аналізованих словників, а також загальні особливості лексикографічної практики у 20-х рр. ХХ ст.